



השכלה

חוזרים בתבונה
התנועה ליהדות חופשית

ספר חשיבה ביקורתית

פרויקט השכלה: גישה חופשית לידע ליבה ולמיומנויות חיים

פרק 1: עובדה מול דעה

עובדה = ניתנת לבדיקה (בכון/שגוי). דעה = עמדה אישית (לא ניתנת להוכחה).

דעה	עובדה
ירושלים העיר היפה ביותר	ירושלים בירת ישראל
מים קרים טעימים יותר	מים רותחים ב-100°C
צריך להקטין את הכנסת	בכנסת 120 חברים

"לפי מחקר" לא הופך דעה לעובדה! צריך לבדוק: מי ערך? איפה פורסם? מה המתודולוגיה?

5 שאלות:

מי? כתב/פרסם? מומחיות? | מה? הטענה? ראיות? | מתי? עדכני? | איפה? אתר רשמי/בלוג? | למה? אינטרס?

דוגמאות	מהימנות
כתבי עת, אתרי gov, אנציקלופדיות	גבוהה
כתבות עיתונאיות, ויקיפדיה	בינונית
רשתות חברתיות, בלוגים אנונימיים	נמוכה
ללא מחבר, קליקבייט, "המידע שמסתירים"	חשודה

פרק 3: פייק ניוז

Misinformation = שגוי בטעות | **Disinformation** = שגוי בכוונה | **Malinformation** = אמיתי שהוצא מהקשר

סימני זיהוי:

כותרת מזעזעת ("לא תאמינו!") | אין מקור/שם/תאריך | אתר לא מוכר | לא מופיע במקום אחר | "שתפו לפני שמוחקים!"

כלים:

חיפוש הפוך של תמונות (Google Images) | אתרי בדיקת עובדות | בדיקה במקורות מרובים

פרק 4: הבנת נתונים

סקרים:

בדקו: גודל מדגם ($50 < 1,000$), דגימה אקראית, שולי טעות, מזמין.

אחוזים מטעים:

"עלייה של 200% בפשע!" — אם מ-2 ל-6 מקרים = 200% אבל עדיין מעט.
"50% מהרופאים ממליצים!" — ו-50% לא. ואיזה רופאים?

גרפים מטעים:

ציר שלא מ-0, קנה מידה לא אחיד, חיתוך סלקטיבי.

פרק 5: כשלים לוגיים

כשל	הסבר	דוגמה
הכללת יתר	מכמה מקרים לכלל	"פגשתי 2 מעיר X לא נחמדים → כולם כאלה"
אד הומינם	תקיפת האדם, לא הטיעון	"הוא בלי תואר, אז לא יכול לדבר על כלכלה"
שיפוע חלקלק	צעד → קטסטרופה	"אם נרשה X, בסוף Y הנורא"
קורלציה ≠ סיבתיות	ביחד ≠ בגללו	"גלידה ↑ וטביעות ↑ → גלידה גורמת טביעה?" (לא! שניהם בגלל חום)
איש קש	עיוות טענת יריב	A: "יותר תקציב לחינוך" B: "רוצה לבטל ביטחון?"

שאלות: מה נקודת המבט? מה חסר? יש הגזמה? ראיות או רגשות? מה הצד השני? אני מסכים כי חשבתי, או כי נעים?

חשיבה ביקורתית \neq שלילית! היא "לחשוב לעומק" לפני קבלת משהו כנכון.

תרגילים:

- עובדה או דעה? "חינוך חובה מגיל 3" / "חינוך טוב הדבר הכי חשוב"
- מצאו כשל: "כל השכנים מצביעים X, אז ברור שתנצח"
- בדקו כתבה: מי כתב? מתי? מקורות? כותרת = תוכן?
- "70% מעדיפים מוצר A" — מה עוד צריך לדעת?

סוף ספר חשיבה ביקורתית

פרויקט השכלה: גישה חופשית לידע ליבה ולמיומנויות חיים

בהצלחה בלימודים!

הופק ע"י חוזרים בתבונה — התנועה ליהדות חופשית · betvuna.com

חלק מהתוכן מקורו בויקיספר העברי · תוכן חופשי ברישיון [CC BY-SA 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/)

קרדיטים וזכויות

ספר חשיבה ביקורתית

מבוסס בחלקו על תכנים מוויקיספר. לא אותר עמוד מקור יחיד התואם ישירות לספר זה.

• **מקור שנמצא:** https://he.wikibooks.org/wiki/הוראת_פיסיקה_בדרך_החקר/מבוא

רישיון: <https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

הבהרה: בוצעו עיבוד, קיצור, התאמה ועימוד מחדש.